

Шебнему й Александру присвячую

*Цим людям дякую за їхні безцінні поради
та допомогу в дослідженнях —*

*Саймону Бейнбриджу, Роберту Боуману, Елеонорі Драйден,
Елісон Принс, Мері Робертс і Сьюзан Ватт*

Пролог

Біг-Бен пробив чотири рази.

Хоча лорд-канцлер і був дуже виснажений від того, що сталося тієї ночі, у його організмі ще залишалося достатньо адреналіну, тож він тямив: заснути не вдасться. Чоловік запевнив їхні милості, що таки ухвалить постанову у справі Беррінгтона проти Кліфтона щодо того, хто з цих юнаків має успадкувати давній титул і великі маєтки родини.

Він іще раз розглянув факти, бо вважав, що факти й лише факти мають визначати його остаточне рішення.

Коли лорд-канцлер розпочав свій вишкіл сорок років тому, його наставник порадив відмовитися від усіх особистих почуттів, настроїв чи упередження, коли справа стосується ухвалення рішення — або ваш клієнт, або справа. Служіння закону — фах не для слабодухів чи романтиків, наголосив він. Однак, повторюючи цю мантру впродовж чотирьох десятиліть, лорд-канцлер був змушений визнати, що ніколи не натрапляв на справу, яка була б настільки ідеально збалансованою. Він лише забажав би, щоби Ф. Е. Сміт був іще живий, аби мати змогу звернутися до нього за порадою.

З одного боку... Як він ненавидів ці кліше. З одного боку, Гаррі Кліфтон народився за три тижні раніше свого найближчого приятеля Джайлза Беррінгтона: це факт. З іншого боку — Джайлз Беррінгтон, безперечно, був законним сином сера Г'юго Беррінг-

тона та його законної дружини Елізабет: безперечний факт. Але це не зробило його первістком сера Г'юго, отже, не відповідало заповіту.

З одного боку, Мейзі Тенкок народила Гаррі 28-го числа дев'ятого місяця після того, як сама визнала, що мала стосунки із сером Г'юго Беррінгтоном, коли вони зустрілися під час поїздки до Вестон-супер-Маре. Факт. З іншого боку, Мейзі Тенкок була заміжня за Артуром Кліфтоном, коли Гаррі народився, а свідцтво про його народження однозначно вказувало, що батьком дитини є Артур. Факт.

З одного боку... Думки лорда-канцлера повернулися до того, що відбулося в палаті після того, як голоси остаточно розділилися і депутати проголосували за те, хто — Джайлз Беррінгтон чи Гаррі Кліфтон — має успадкувати титул і *все, що йому належить*. Він нагадав точні слова головного «батога»¹, коли оголосив результат запроудженій палаті:

— «За» — двісті сімдесят три голоси. «Проти» — двісті сімдесят три голоси.

Галас здійнявся на червоних лавах. Аристократ усвідомлював, що такий поділ голосів поклав на нього незавидне завдання вирішити, хто ж має успадкувати титул родини Беррінгтонів, славетну судноплавну компанію, а також майно, землю та цінні речі. Якби ж то стільки не залежало від його рішення, коли справа стосувалася майбутнього цих двох молодиків. Чи повинен він врахувати, що Джайлз Беррінгтон хоче успадкувати титул, а Гаррі Кліфтон — ні? Аж ніяк не повинен. Як наголосив лорд Престон у своїй переконливій промові з опозиційної лави, це створило б кепський прецедент, навіть якщо це й буде зручно для всіх.

З іншого боку, якщо він ухвалить рішення на користь Гаррі... Чоловік нарешті задрімав, але його раптово пробудив ніжний стукіт у двері незвично ранньої години — о сьомій ранку. Він застогнав, і його очі залишилися заплющеними, доки лорд-канцлер рахував куранти Біг-Бена. Залишалось три години до того, коли буде необхідно оголосити вирок, а він досі нічого не вирішив.

¹ «Батіг» — головний партійний організатор у британському парламенті.

Лорд-канцлер застогнав удруге, опутив ноги на підлогу, вдягнув капці та почовгав до ванної кімнати. Навіть сидючи у ванні, він продовжував змагатися з проблемою.

Факт: Гаррі Кліфтон і Джайлз Беррінгтон були дальтоніками, як і сер Г'юго. Факт: дальтонізм можна успадкувати тільки по жіночій лінії, тому це було не що інше, як збіг обставин, і це необхідно відкинути.

Чоловік вийшов із ванної, витерся й одягнув халат. Потім вислизнув із спальні та почалапав коридором, встеленим грубим килимом, поки не дійшов до свого кабінету.

Лорд-канцлер взяв авторучку і написав прізвища «Беррінгтон» і «Кліфтон» у горішньому кінці аркуша, під якими почав ставити плюси та мінуси кожного парубка. На той момент, коли він заповнив аж три сторінки акуратним каліграфічним почерком, Біг-Бен ударив уже вісім разів. Але це не зробило його мудрішим.

Чоловік відклав перо і неохоче пішов шукати, чого б попоісти.

Лорд-канцлер сидів сам-один і мовчки їв свій сніданок. Він відмовився навіть переглянути вранішні газети, дуже акуратно поскладані на іншому кінці столу, чи увімкнути радіо, позаяк не хотів, щоб якийсь малопоінформований коментатор впливав на його думки. Солідні видання просторікували про майбутнє спадкового принципу у випадку, якщо лорд-канцлер стане на бік Гаррі, тоді як таблоїди насамперед цікавилися, чи зможе Емма вийти заміж за чоловіка, котрого кохає.

На той момент, коли чоловік повернувся до ванної кімнати, щоб почистити зуби, терези справедливості ще не схилилися на жодну із сторін.

Одразу після того, як Біг-Бен вдарив дев'яту, лорд-канцлер зайшов до свого кабінету і знову звернувся до своїх нотаток із надією, що шальки терезів нарешті схиляться в той чи інший бік, але вони залишалися ідеально збалансованими. Він іще раз проаналізував свсі записи, коли стукіт у двері нагадав йому: яку владу він би не мав, затримати час усе ж не вдасться. Чоловік глибоко зітхнув, вирвав із нотатника три аркуші, підвівся і продовжував читати, коли виходив із кабінету й спускався вниз коридором. Коли ж увійшов до спальні, то знайшов там

свого камердинера Іста, котрий стояв біля ліжка, чекаючи, щоб виконати ранковий ритуал.

Іст узявся спритно знімати з господаря шовковий халат, перш ніж допомогти йому вдягти білу сорочку, яка ще була теплою від прасування. Затим — накрохмалений комірець, за яким — хустина тонкого мережива. Коли лорд-канцлер одягав пару чорних бриджів, це йому нагадало, що він наростив кілька кілограмів із моменту вступу на цю посаду. Тоді Іст допоміг господареві вдягнути довгу чорну із золотом мантию, перш ніж звернути увагу на голову та ноги чоловіка. Перука потрапила на голову, і господар всунув ноги у черевики із пряжками. Й аж тоді, коли золотий ланцюг, який носили тридцять дев'ять попередніх лордів-канцлерів, ліг на його плечі, чоловік перетворився з простого громадянина на представника найвищої юридичної влади в цій країні. Погляд у дзеркало, і він відчув себе готовим вийти на сцену й грати свою роль у драмі, що розгорталася. Шкода, що він ще не знав свого тексту.

Розрахунок часу входу та виходу лорда-канцлера з Північної вежі Вестмінстерського палацу вразив би навіть полкового сержант-майора. О дев'ятій сорок сім ранку почувся стукіт у двері, і його секретар Девід Бартолом'ю увійшов до кімнати.

— Доброго ранку, мілорде, — привітався він.

— Доброго ранку, пане Бартолом'ю, — відповів лорд-канцлер.

— Мені шкода, але маю повідомити, — сказав Бартолом'ю, — що лорд Гарві помер минулої ночі в кареті «швидкої допомоги» дорогою до лікарні.

Обидва чоловіки знали, що це неправда. Лорд Гарві — дідусь Джайлза й Емми Беррінгтонів — віддав Богові душу лише за хвилину до того, як пролунав парламентський дзвінок. Однак вони обоє прийняли давню конвенцію: якщо член палати общин або лордів гине під час засідання, необхідно провести повне розслідування обставин його смерті. Щоб уникнути цієї неприємної та непотрібної процедури, «помер дорогою до лікарні» стало прийнятним набором слів, яким позначали такі випадки. Цей звичай походив іще з часів Олівера Кромвеля, коли депутатам дозволяли носити мечі на засідання і причиною смерті могла стати якась недоброзичлива сутичка.

Лорда-канцлера засмутила смерть лорда Гарві, колеги, котрого він любив і яким захоплювався. Він хотів лише, щоб його секретар не нагадував йому про один із фактів, які він записав своїм акуратним почерком під іменем Джайлза Беррінгтона; а саме, що лорд Гарві не зміг віддати свій голос після того, як наказав довго жити, і безперечно зробив би це на користь Джайлза Беррінгтона. Це врегулювало б справу раз і назавжди, й можна було б міцно спати тієї ночі. Тепер доведеться врегулювати цю справу раз і назавжди.

Унизу під іменем Гаррі Кліфтона він зазначив іще один факт. Коли перше звернення надійшло до лордів-законників за півроку до цього, вони проголосували чотири до трьох на користь того, щоб саме Кліфтон успадкував титул і, як зазначено в заповіті, *все, що там є*.

Почувся другий стукіт у двері, і з'явився його паж, одягнутий в іще одне вбрання в стилі Гілберта та Саллівана¹, щоб повідомити про те, що давня церемонія от-от розпочнеться.

— Доброго ранку, мілорде.

— Доброго ранку, пане Данкан.

У той момент, коли паж підняв поділ довгої чорної мантиї лорда-канцлера, Девід Бартолом'ю вийшов уперед і розсунув подвійні двері кабінету, щоб його господар міг вирушити у семихвилинну подорож до Палати лордів.

Члени палати, вістуні й інші службовці, зайняті своїми повсякденними справами, хутко відійшли на один бік, коли помітили, що до них наближається лорд-канцлер, і переконалися, що його просування до палати не знає перешкод. Коли він проходив повз них, люди низько вклонялися — не йому, а суверену, котрого він представляв. Посадовець сунув коридором, підлога якого була вкрита червоним килимом, у тому ж темпі, як і щодня упродовж останніх шести років, щоб увійти до палати з першим ударом Біг-Бена десятої години.

Пересічного дня, а цей таким не був, щоразу, коли лорд-канцлер заходив до палати, його зустрічали б кілька депутатів, котрі

¹ Драматург сер Вільям Швенк Гілберт (1836—1911) і композитор сер Артур Сеймур Салліван (1842—1900) — англійські автори, котрі в другій половині XIX ст. створили чотирнадцять комічних опер.

зввічливо підводилися з червоних лав, схилиючись перед посадовцем і залишаючись стояти, поки черговий єпископ прочитає ранкові молитви, після яких могло розпочатися засідання.

Але не сьогодні. Адже задовго до того, як лорд-канцлер дістався до палати, він почув багатоголосий гомін. Навіть його здивувало видовище, що привітало прибульця, коли він увійшов до Палати лордів. Червоні лави були забиті так щільно, що декотрі депутати тупцямилися на сходинках перед кріслом голови, а інші стояли біля бар'єру зали, не в змозі знайти собі місця. Єдиний подібний випадок, як він пригадав, коли палата була настільки заповненою, — це коли Його величність виступав із королівською промовою, в якій повідомив членам обох палат про закон, котрий пропонував ухвалити під час наступної сесії парламенту.

Коли лорд-канцлер зайшов досередини, їхні милості одразу ж перестали теревенити, підвелися всі як один і вклонилися, коли голова зайняв своє місце.

Старший юрист країни повільно оглянув палату, його зустрів блиск тисячі нетерплячих очей. Нарешті його погляд зупинився на трьох молодиках, котрі сиділи в дальньому кінці палати, прямо над ним, на галереї для почесних гостей. Джайлз Беррінгтон і його сестра Емма були одягнені в траурний чорний колір за коханим дідусем, а Гаррі Кліфтон — за наставником і дорогим другом. Лорд-канцлер співчував усім трьом, усвідомлюючи, що рішення, яке він наміряється оголосити, змінить усе їхнє життя. Він молився, щоб усе вийшло на краще.

Коли преосвящений Пітер Воттс, єпископ Бристольський — наскільки це доречно, подумав лорд-канцлер, — розгорнув свій молитовник, їхні милості схилили голови і не підняли їх доти, доки він не промовив слова:

— В ім'я Отця, Сина і Святого Духа.

Присутні зайняли свої місця, і лорд-канцлер залишився єдиним, хто все ще стояв. Нарешті всі влаштувалися зручніше й застигли, приготувавшись почути його вердикт.

— Мілорди, — почав голова, — не можу робити вигляд, що рішення, яке ви мені довірили, виявилось легким. Навпаки, визнаю, що це одне з найскладніших рішень, які мені довелося при-

ймати за свою довгу кар'єру баристера¹. Але Томас Мор нагадував нам, що коли ви вдягаєте ці шати, то маєте бути готові ухвалювати рішення, які не зможуть втішити всіх зацікавлених. І справді, мілорди, відомі три таких випадки в минулому, коли лорд-канцлер, виголосивши своє рішення, пізніше цього ж дня втрачав голову.

Вибух сміху розрядив напругу, але лише на мить.

— Однак моїм обов'язком залишається пам'ятати, — додав він, коли регіт ущух, — що я відповідальний лише перед Всевишнім. Зважаючи на це, мілорди, у справі Беррінгтон проти Кліфтона щодо того, хто має стати законним спадкоємцем сера Г'юго Беррінгтона й отримати родинний титул, землі та все, що там є...

Лорд-канцлер ще раз поглянув на галерею та завагався. Його погляд зупинився на трьох невинних молодих людях на лаві підсудних, котрі продовжували споглядати на нього. Чоловік молився, щоб отримати мудрість Соломона, перш ніж додати:

— Розглянувши всі факти, я оголошую спадкоємцем... Джайлза Беррінгтона.

Палатою негайно пронісся тихий гомін. Журналісти шпарко вибралися з галереї преси, щоб негайно повідомити про постанову лорда-канцлера своїм редакціям, які очікують, що спадковий принцип залишився недоторканим, і Гаррі Кліфтон тепер зможе попросити Емму Беррінгтон стати його законною дружиною, тоді як громадськість на галереї відвідувачів схилилася до балконних поручнів поглянути, як їхні милості відреагували на це рішення. Але це був не футбольний матч, і він не був арбітром. Не було потреби репетувати, позаяк кожен член палати, безумовно, прийме та виконуватиме постанову лорда-канцлера, незважаючи на свою позицію. Лорд-канцлер зачекав, коли гамір ущухне, ще раз поглянув на трьох молодих людей на галереї, котрі найбільше постраждали від його рішення, щоб переконатися, як відреагували вони. Гаррі, Емма та Джайлз усе ще без емоцій дивилися на нього, ніби ще не досягнули повною мірою його вироку.

¹ Баристер — категорія адвокатів у Великій Британії, котрі ведуть справи.

Після місяців невизначеності Джайлз відчув раптове полегшення, хоча смерть коханого дідуся й нівелювала будь-яке відчуття звияги.

Гаррі мав у голові лише одну думку, коли міцно стискав Еммину руку. Тепер він нарешті може одружитися з коханою жінкою.

Емма почувалася невпевнено. Зрештою, лорд-канцлер створив для них трьох нові клопоти, які вирішуватиме не він.

Лорд-канцлер розгорнув свою теку із золотою китицею та вивчив розпорядок дня. Дебати щодо запропонованої Національної служби охорони здоров'я були другим пунктом порядку денного. Кілька їхніх милостей вийшли з палати, і депутати повернулися до звичної роботи.

Лорд-канцлер зроду нікому не зізнається, навіть своїй найближчій довірєній особі, що прийняв остаточне рішення лише останньої миті.

ГАРРІ КЛІФТОН ТА ЕММА БЕРРІНГТОН 1945—1951

1

— Тож якщо хтось може назвати якусь справедливу причину, чому ці двоє людей не можуть законно поєднатися разом у священному шлюбі, нехай каже зараз або замовкне навіки.

Гаррі Кліфтон ніколи не забуде той перший раз, коли почув ці слова, і про те, як за кілька хвилин все його життя полетіло шкереберть. Старий Джек, котрий, як і Джордж Вашингтон, зроду не вмів брехати, оголосив на поспішному зібранні у захристі, що Емма Беррінгтон, котру Гаррі обожнював і котра вирішила стати його дружиною, може виявитися його сестрою.

Саме пекло розверзлося, коли мати Гаррі зізналася, що один-єдиний раз і лише раз вона мала інтимні стосунки з Г'юго Беррінгтоном, батьком Емми. Ось чому існувала ймовірність, що він із Еммою можуть виявитися нащадками одного й того ж батька.

На момент свого спілкування з Г'юго Беррінгтоном мати Гаррі вже зустрічалася з Артуром Кліфтоном, стивідором¹, котрий працював на верфі Беррінгтонів. Незважаючи на те, що Мейзі незабаром вийшла заміж за Артура, священник відмовився вінчати Гаррі з Еммою через те, що це могло суперечити старовинним законам Церкви, яка забороняє шлюби між родичами.

За кілька хвилин Г'юго, батько Емми, вислизнув із церкви, як боягуз, що втікає з поля битви. Емма та її мати вирушили до

¹ *Стивідор* — в Англії робітник, котрий виконував вантажно-розвантажувальні операції й укладання вантажів на кораблі.